Bihari Mihály hetvenéves

„Arra kell szorítkoznunk, amink még van”

LENGYEL LÁSZLÓ

Amikor visszajött a halálból, megértette. Olyan világban akarja megnyerni perét, megvetni a lábát, amely kezdettől fogva kitaszította. Abba a Kastélyba akar eljutni, ahová nem lehet. Alulról, a becsületből, szorgalomból és kitartásból jőve, ahol két kézzel teremtik a közvetlen valóságot, el akart jutni felülre. Nem pénzért, hatalomért, hanem a tudásért. Megérteni és megnyerni szerette volna azt a pert, perek sorozatát, amely évszázadok, tán évezredek óta ellene, a magafajták, a soha felszínre kerülni nem tudók ellen folyt. Plebejus civilizációt teremtett volna maga körül, ha hagyják, a kádári szocializmusban, majd a rendszerváltó újkapitalizmusban. Hihetetlen alapossággal tanulta ki a szocialista rendszer törvényszerűségeit. Minden csavart, rugót, tengelyt kiszerelt és összerakott a szocializmus kétütemű autónak látszó gépezetéből. A tudományos szocializmus cégére alatti politológiai műhelyben befeküdt az általa bevontatott, szennyes és rozsdás félroncs alá, tűrte, hogy képére folyjon a fáradt olaj, és szívósan próbált rájönni a titokra: mitől megy, aminek már régen nem lenne szabad mennie? Tudom, sokan elítélik, miért reménykedett abban, hogy a szocializmus javítható, hogyan lehetett ennyi csalódás ellenére kitartó reformkommunista. A mából visszatekintve, amikor senki nem hisz semmiben, vagy éppenséggel áhítattal fohászkodik a nemzetet sehová se vezető vezérhez, egyszerű butaságnak, intellektuális tompaságnak látszik, hogy Bihari hitt egy emberarcú, reformálható szocializmusban. De vajon abban kellett-e hinnie, hogy az elérhetetlen nyugati kapitalizmus megteremti egyszeriben a keleti plebejus demokráciát? Azt kellett volna remélnie, hogy a kicsinyek, a némák, a megalázottak és a megszomorítottak pereit holnap jobb helyzetből nyeri meg?

Bihari Mihálynak 1989-ig szilárd és megalapozott hite volt. Ez az egy tömbből faragott, masszív román templomokra hasonlító, kis ember úgy nézett a szocializmus uraira, ahogy Ferenc testvér és a franciskánusok a pápára és az ő püspökeire, székesegyházaikra és búcsúcéduláikra. Hitt az egyenlőségben, a testvériségben, a soha be nem tartott, mégis létező szabályokban. Vállalt ezért megaláztatást és meggyaláztatást – az övéi, a kisemberek, vele voltak. 1989 fordulata megcsalta és elárulta. Mások a helyében megcsalták és elárulták volna ’89-et. Hazudták, hogy egész életükben erre vártak. Bihari nem várta ’89-et. Csak olyan szabadságot és demokráciát tudott elfogadni, ahol a társadalom kivetettjeit is részesítik a szabadságból és az egyenlőségből. Felmérte, hogy mit ért el eddig, és mit tehet még. Ettől kezdve nem a politikai tetteket kívánta befolyásolni, hanem a politikát szerette volna magyarázni és tanítani. Létrehozta a magyar politikatudományt és első műhelyét. Politikai világában, ahol kertészből botanikussá vált, rend van. Minden fű, fa, virág tudja helyét, jelentkezik, vizsgára kész. Tőlem borzasztó messzi e XVIII. századi racionalitással rendbe tett, fogalmakba, szerkezetekbe, pontokba mevedett politikai világ, de ki vagyok én, hogy szállongó politikai esszéimmel vitába szálljak.

Azzal a magát nem kímélő szorgalommal, ahogy a magyar politika tudományát ekével fölszántotta, elvetette és kaszával learatta, úgy vágott bele az alkotmányos tanokba. Megismerni, belsővé tenni a jogállamiságot, feltalálni az európai típusú szabadelvű alkotmányosságban az új hitet – évtized munkája volt. Ha a reformkommunizmus egy másik korszakban, most a liberal constitutionalism a „szív habitusa”, ahogy Tocqueville mondaná. Ez az a világvallás, amely történetileg kombinálja egymással az univerzalizmust és az individualizmust, miként korábban a kereszténység: ahogy minden ember egyenlő morálisan Isten előtt, úgy illet meg minden polgárt az egyenlőség most az állam, illetve az alkotmányos jogokat hordozó Európa előtt.

Bihari alkotmánybíróként az alkotmány szentségére, a jogok magyarázatára és levezetésére esküdött fel – ellenfele volt a „láthatatlan alkotmánynak”. Mindig következetesen kitartott az írott alkotmányos szabályok mellett. Alighanem ez a következetesség lett a veszte a politikai baloldal személyben. Jogi véleménye, amelyet a szabályok minuciózus levezetésére alapozott, a 2008-as szociális népszavazáshoz vezetett. Ezt a baloldal Világosnak tekinti, Biharit Görgeynek, árulónak bélyegzi. Eladta egy tál lencséért, az alkotmánybírói állásért a baloldalt, a népet, Orbánnak és a jobboldalnak. Aligha fogja a baloldal egyhamar belátni azt a fájó igazságot, amit nemrég Tordai Csaba mondott ki: „Ha a baloldal nem tanulta meg a 2008-as népszavazásból, hogy demokráciában nem lehet jozefinista módon kormányozni, akkor nem érdemli meg, hogy hatalomra kerüljön.” A baloldalnak szüksége volt egy árulóra, és Bihariban találta meg. Nemcsak a nemzet, de a demokrácia se lehet ellenzékben. A vereség oka nem gyalázatos, hazug és tolvaj kormányzásunk, hanem az, hogy az ellenség észrevette és ránk bizonyította, hogy gyalázatosak, hazugok és tolvajok vagyunk. A nép szeretett és tisztelt minket, de az áruló letette a fegyvert.

Bihari összeszorított fogakkal tovább él és dolgozik. Talán eszében vannak Németh László Görgeyének szavai: „De a rejtett, hazugságokkal elborított igazságnak, akármilyen bonyolult az, mint ebben az esetben is, mindig van valami serkentő hatása a legkülönb elmékre. Úgy, hogy egy ilyen eset, mint az enyém: lassan a belátás, igazságszeretet kicsiny szektáját választhatja le egy kissé szószátyár nemzetből. S ez sem utolsó szerep: a nemzetet szerencsétlenségünkkel gondolkozásra s önismeretre tanítani.”

2012 nyarán visszajön a halálból: küldetése van. Így csak az tud visszatérni, akitől a Sors akar még valamit, vagy aki maga akar a Sors kezéből kicsikarni egy esélyt. Élt vele. Még föl se épül igazán, amikor nekikezdett az átmeneti törvények alkotmányosságának vizsgálatához. Alkotmányfelfogása fordulatot vett: élére állt a folytonosan mozgó, alkotmányosságot magában sértő alaptörvénnyel szembeni „láthatatlanalkotmány”-csapatnak. Szelíd könyörtelenséggel visszaadta az Alkotmánybíróságnak és a bíráknak adott pofont. Megmentette az Alkotmánybíróság becsületét. Hitet tett a jogállami kultúra, a szabadelvű alkotmányosság erkölcse mellett. Úgy viselkedett, miként a római szenátorok a barbárokkal szemben: ült mereven és nyugodtan, századok igazságával és jogával a háta mögött, várva, hogy a szabályokat nem ismerő, erőszakos barbárok lemészárolják. Tudja, hogy Róma már nem az, ami volt. De a jog és a rend még a képzeletében él.

Most elmegy. Jobb országokban egy ilyen életpályát példaként tanítanak. Nálunk kígyósziszegés és hiénavakkantás kíséri. – Tudjuk, a barátod, ezért mentegeted! – Igen, barátom és sorstársam. Egyike azon keveseknek, akikre bizton számíthattam. A magyar elit imád számkivetni, barátot megtagadni. Gyorsan ítélő ország vagyunk. „Micsoda ember az, akiről, így vagy úgy, mindenkinek csak egy kérdés jut az eszébe? Hogy áruló-e, vagy sem?” – kérdi Görgey. Se barátot, se igazságot megtagadni nem fogok. Bihari Mihály e szörnyűséges hetven évben tisztességgel tette a dolgát. Többet, mint mások. „Arra kell szorítkoznunk, amink még van” – írta Kafka. Neki sok van. E nemzetnek, e társadalomnak van nélküle kevés.

MARABU RAJZA

Kirekesztő diplomácia

Nyílt levél Martonyi János külügyminiszternek

Tisztelt Miniszter Úr!

Néhány hete elhunyt nagynéném hagyatéki papírjait rendeztem, amikor az iratok között előkerült egy levél a Központi Kárrendezési Irodától: az 1944-ben meggyilkolt nagyapám után járó kárpótlás összegét rögzítették. Ha hozzáteszem ezt a levelet anyai nagyapám 1993-as kárpótlási irataihoz, kicsit úgy érzem, mintha a magyar állam huszadik századi története és despotizmusa jelenne meg ottawai lakásom konyhaasztalán. Apai nagyapámat a magyar hatóság kergette névtelen, ismeretlen sírba, anyai nagyapámat pedig alig hét évvel később ugyanez ítélte szabadságvesztésre, aztán haláláig tartó emigrációra. A két egymást követő politikai rendszert kiszolgáló magyar közigazgatás valósította meg a származási vagy ideológiai alapú mészárlást, kínzást, deportációt, kényszermunkát.

1981-ben született kanadai magyarként csak kárpótlási papírok, számomra ismeretlen nagyszülők és homályos családi történetek kötnek össze ezzel a sok millió ember számára ismerős tragikus múlttal. Nehéz elképzelni, hogy a mai magyar közszolgák elődei minisztériumokban, kormányhivatalokban, erőszakszervezeteknél és állami cégeknél szerepet vállaltak egy önkényuralmi politika megvalósításában. De bármilyen sokat is változott a világ, egy-egy mai magyar diplomata tevékenysége miatt mégis kapok halvány ízelítőt abból, hogyan néz ki az, amikor a magyar közigazgatás felvállalja a párt öklének szerepét. Manapság Magyarország ottawai nagykövetségének működését az ideológiai alapú kirekesztés és az egyre hangosabb szélsőjobboldaliság jellemzi.

Pordány László ottawai nagykövettől a jelenlegi magyar kormánnyal szemben bírálatokat vagy aggodalmat megfogalmazó kanadai magyarok a „nemzetellenes erők” jelzőt kapták, de a maradandó sérelmet és kárt nem ők, hanem a két ország közti diplomáciai kapcsolat fogja elszenvedni.

A magyar nagykövet egy politikai álomvilágban kezdte kanadai pályafutását. A montreali Magyar Krónikának adott 2011-es interjújában politikailag „egyívásúnak” nevezte a szerinte szinte kizárólag kormánypárti és jobboldali kanadai magyarokat. De a Kanadai Magyar Hírlap kritikái és a Kanadai Magyar Demokratikus Charta megjelenése visszarántotta a valóságba. Ezért 2012-es újévi köszöntőjét a Fidesz–KDNP-kormányt kritikus szemmel figyelő kanadai magyarok elleni uszításra használta fel. A beszéd ma is olvasható a nagykövetség honlapján. „A küzdelmet a nemzetellenes erőkkel szemben csak közösen lehet megnyerni, ha összefog a nemzet Debrecentől Vancouverig, Kolozsvártól Montrealig, Torontótól Székesfehérvárig, vagy Ottawától Nagykanizsáig”—mondta az ottawai CHIN rádió magyar nyelvű adásában. Nem mindennapi jelenség, hogy szinte háborúról, legyőzendő nemzetellenes erőkről beszél egy fődiplomata. Különösen unortodox, hogy közellenségként az akkreditációt nyújtó ország magyar származású állampolgárait tekinti.

De az sem kóser diplomáciai magatartás, hogy egy európai uniós ország nagykövete hálás köszönettel illet egy hozzá érkező, nyíltan antiszemita levelet. Amikor egy a kanadai szélsőjobboldali körökben is ismert magyar „áruló zsidó nőről” panaszkodott a nagykövethez intézett nyílt levelében, a misszió azt tartotta helyesnek, ha az etnikai alapon gyűlölködő levélírót arról győzködi, hogy a követség is sokat tesz a magyarellenesség felszámolása érdekében. Miután a Kanadai Magyar Hírlap nyilvánosságra hozta a nagykövetségi reakciót és beszámolt a B’nai Brith ez ügyben indított vizsgálatáról, a nagykövet úr elnézést kért és elmondta: nem olvasta el figyelmesen az antiszemita levelet, ezért nem vette észre az első sorban lévő zsidózást.

Következmények nélkül maradt az az eset is, amikor Pordány úr a kanadai SUN TV-nek adott interjúban kijelentette, a Jobbik nem szélsőjobboldali párt, maximum radikális, és nem állt közvetlen kapcsolatban a Magyar Gárdával. Úgy tűnik, hogy súlyos szereptévesztésben él ottawai nagykövetük, amire több alkalommal felhívtuk a figyelmet. Ha Magyarországon megszokott, hogy következmények nélkül lehet közszolgaként uszítani, a közigazgatást felhasználva kirekesztő politikát folytatni, antiszemitákkal levelezni, és a szélsőjobboldalt szerecsenmosdatni, e tevékenységet Kanadában aligha pontozzák fel. 1997-ben azért távozott Gedai Károly nagykövet Kanadából, mert születésnapi üdvözletet küldött a második világháborús bűnökkel vádolt (aztán a kanadai bíróság által felmentett) Finta Imrének. Az ominózus születésnapi üdvözletre Randolph Braham holokausztörténész hívta fel a figyelmet, távozása után pedig Gedai elegánsan elnézést kért a történésztől és a megbántottaktól tudatlanságáért. Gedai Károllyal szemben, Pordány úr tevékenységét feltehetőleg nem a tudatlanság vagy figyelmetlenség irányítja. Nem egyszeri melléfogásról van szó. Kérdés, milyen elvárásokat támaszt a magyar Külügyminisztérium, a magyar társadalom a diplomatáival szemben? Azt ugyanis nem várhatja el a Miniszter Úr a nagykövetség által kirekesztettektől, hogy némán és meghúzódva tűrjék verbális lincselésüket, a helyi magyar közösségek ellenünk hergelését, elhallgattatásunkat és a magyarországi fasiszták uszításainak bagatellizálását. Nyílt leveleink, petíciónk és angol nyelvű tiltakozó kampányunk is igyekszik jelezni, hogy a passzivitás és a tétlenség számunkra már nem opció. Bízom benne, hogy Ön sem nézi tétlenül a kialakult helyzetet, és megnyugtató választ nyújt az ottawai magyar nagykövetség célkeresztjében lévő demokratáknak.

Christopher Adam történész, a Kanadai Magyar Hírlap főszerkesztője, a HungarianEmbassy.ca kampány szervezője

A Fórum oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját.
A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a meg nem rendelt kéziratokat rövidítve és szerkesztve közölje a lap nyomtatott vagy online változatában.